

חופשvacation

בקיבוץ, בכפר או במושב: התיישבות, חקלאות, תעשייה ותיירות בארץ ים המלח

איך מתמודד אחד מאתרי התיירות הידועים בעולם עם השמיים הסגורים, ומה התכנון לעתיד? התשובה של ים המלח לעיר בלי הפסקה היא זמן הפסקה בלי עיר. שוחחנו עם ראש המועצה האזורית תמר, ניר ונגר, על ההתמודדות של האזור עם המשבר הנוכחי והתכניות לעתיד

קובי ליברמן פורסם: 18.08.20, 15:54

בשיתוף המועצה האזורית תמר

כל אזור והאתגרים שלו. ים המלח וסביבתו, אחד ממוקדי התיירות המובילים בעולם, נדרש לשרת מיליוני תיירים בכל שנה (בזמנים בהם השמיים פתוחים, כמובן), בלב המדבר ובאמצע הדרך בין מטולה לאילת. מהן הפעולות הנעשות לפיתוח התיירות בים המלח, איך משתלבת התעשייה בפעילות המקומית ומיהן המשפחות שבחרות להשתקע ביישובי האזור?

(צילום: Itamar Grinberg)

ישראל היא מדינה מאוד מגוונת, שמציעה שילוב בין אתרים קדושים, ערים גדולות, בילויים, ים, יער ומדבר. לכל אזור בארץ יש ייחודיות משלו, אבל מעטים האזורים שיכולים לקרוא לעצמם "אחד מעשרת פלאי תבל של עולם הטבע". [ים המלח הוא אטרקציה תיירותית עולמית](#), המהווה אחד מהסמלים המייצגים את ישראל ברחבי העולם. בשנים רגילות בהן השמיים פתוחים, מיליוני תיירים מגיעים בכל שנה ליהנות מהסגולות הרפואיות של המלח והבוץ - וליהנות מהאווירה המדברית הייחודית.

איך משרתים כמות כזו של תיירים, כיצד משתלבת התעשייה בחזון העתידי של האזור, ומיהם התושבים החדשים שנמשכים לשקט של המדבר?

ארץ ים המלח - ההיפך הגמור מתל אביב

אם מסתכלים על האזורים השונים והמגוונים של ישראל, אפשר להגיד שים המלח הוא כמו תמונת ראי של תל אביב. אם תל אביב היא עיר ללא הפסקה - ים המלח הוא זמן להפסקה ללא עיר. בת"א השמש שוקעת בים - ובים המלח היא זורחת מהים. בעיר הגדולה בוץ הוא, לרוב, לכלוך – אך בים המלח הוא חומר מרפא.

ים המלח
(צילום: רועי עידן)

אחד הדברים המשותפים לים המלח ותל אביב היא כמות התיירים הגבוהה. המועצה האזורית תמר מטפלת באחד מאזורי התיירות הפופולריים בעולם, הכולל (ללא ת') בנוסף לים המלח גם את מצדה, עין גדי, יישובי כיכר סדום והר עמשא (יער יתיר).

שטחי המועצה כוללים גם שניים מאזורי התעשייה הגדולים בישראל - מישור רותם ומפעלי ים המלח, ובנוסף התיישבות חקלאית הכוללת גידולים ייחודיים וחקלאות מתקדמת.

מכון מחקר ים המלח
(צילום: באדיבות מועצה אזורית תמר)

"אין ספק שמדובר במקום עם אתגרים שונים מאוד עבור המועצה האחראית לשטח המשתרע על 1.6 מיליון דונם", אומר ניר ונגר, ראש המועצה האזורית תמר. "כשאנחנו שולחים צוות לתת שירות בקצה השני של המועצה, זה כמו צוות מתל אביב שיוצא לחדרה".

אינטרס לאומי לשמירה על אוצרות טבע, אתרי תיירות, פעילות תעשייתית והתיישבות
על מנת למדוד את החוזק והגב הכלכלי של רשויות מקומיות בישראל, משתמשים לרוב במדד של 'הכנסה פר תושב'. בהקשר זה, התיירות ביים המלח מביאה להכנסה גבוהה ביחס לכמות התושבים, כך שנשמרת באזור איתנות פיננסית.

(צילום: EPA)

"האיתנות שלנו מאפשרת לנו לתת את השירותים הנדרשים לכל הסגמנטים, להמשיך ולפתח את ההתיישבות ולבנות מנגנון על כמות תושבים מועטה יחסית", אומר ונגר. שלושת הסגמנטים המרכזיים של ארץ ים המלח הם התיישבות-חקלאות, תעשייה ותיירות.

ניר ונגר, ראש המועצה
(צילום: אילן בשור)

"בסופו של דבר, ביום ממוצע ניתן שירות ליותר מ-20 אלף מבקרים. לדוגמה, הזבל שאנחנו מפנים הוא בסדר גודל של עיר, כמו קריית גת", מפרט ונגר. "יש בכך משמעות לאומית – גם מבחינת שטח, גם מבחינת אוצר לאומי כמו ים המלח, טיפול בבולענים, שמירה על אתרי טבע. האזור כולו נותן שירות ברמה הלאומית ומניע את הפיתוח של הנגב המזרחי".

שכונת צרויה לקראת סיום העבודות במבט מלמעלה
(צילום: באדיבות מועצה אזורית תמר)

משפחות צעירות ומקצועות חופשיים - הישראלים שמזהים את הפוטנציאל של ארץ ים המלח

בשנים האחרונות אפשר לזהות מגמה של עניין וצמיחה בקרב הישראלים באזור. יישובים, כמו עין גדי, קולטים בשנים האחרונות משפחות צעירות, באזור חבל יתיר נרשם גידול במספר התושבים, וגם באזור כיכר סדום מדרום לים המלח, נמצאים מושבים עם פוטנציאל גבוה ורמת חינוך מעולה.

"מגיעות לכאן משפחות צעירות ובעלי מקצועות חופשיים שלמדו שלא חייבים לנסוע בפקקים כל יום, ואפשר לעבוד מרחוק. אחד היתרונות המשמעותיים הוא הבחירה בין מושב, כפר שיתופי וקיבוץ", אומר ונגר.

(צילום: אסף קוזין)

חלק מהצעירים שמגיעים מעוניינים לעבוד בחקלאות. "האזור מתאפיין בחקלאות מתקדמת, כמו תבלינים ותמרים. גם תחום החינוך רושם פעילות רבה, עם מערכת חינוך איכותית, פנימייה ומכינה קדם צבאית", אומר ונגר. בנוסף, תחום התיירות ממשיך לקלוט עובדים לאורך כל השנה, ומפעלי ים המלח קולטים בכל שנה עשרות אנשי מקצוע בתחומי המחשבים וההנדסה.

אתגרים בצל הקורונה - מה עושים כשהתיירות, ייצוא החקלאות והאירועים נפסקים בבת אחת?

בכל הנוגע להתמודדות עם משבר הקורונה, בארץ ים המלח עמדו בפני עזירה מוחלטת של זרם התיירים. "ים המלח הוא יעד תיירותי ידוע בכל העולם, ואתר כמו מצדה רושם מעל מיליון מבקרים בשנה", אומר ונגר. על רקע סגירות המלונות, המבקרים היומיים ושמורות הטבע, הפעילות באזור נעצרה כמעט לחלוטין לפני מספר חודשים. "קיבוץ כמו עין גדי, שעובד ברובו על תיירות, הוציא 200 איש לחל"ת", מספר ונגר. "חקלאים עם תוצאת ייחודית שמיצאת לחו"ל, עמדו מול עזירה מוחלטת. האולמות נסגרו והאירועים הופסקו, הפסטיבלים הידועים של האזור עמדו (ועדיין עומדים) בסימן שאלה".

(צילום: Itamar Grinberg)

למרבה השמחה, המלונות והאירועים באוויר הפתוח חזרו לחיינו, "והישראלים מביעים אמון בים המלח וחוזרים בתקופת הקיץ", אומר ונגר. "אנחנו חוששים מהתקופה שבין הקיץ לחגים ואחרי החגים, משום שזו תקופה של תיירות מחו"ל, והתחום צפוי לעמוד בבעיה קשה. אני מצפה שהממשלה תיתן יד, כפי שעשתה באילת, טבריה ועכו".

תיירות, תעשייה והתיישבות - השקעה ממשלתית ומקומית

בכל הנוגע לפיתוח התיירות באזור, ניתן לראות בבירור שמדינת ישראל מכירה בפוטנציאל התיירותי של ים המלח. משרד התיירות השקיע לאחרונה קרוב למיליארד שקלים בתשתיות תיירותיות. שימי דניאל, מנכ"ל החברה הממשלתית להגנות ים המלח בע"מ (חל"י), אומר כי "משרד התיירות, באמצעות חל"י, משקיע מאמצים במטרה להגדיל את היקף התיירות לאזור ים המלח, שנהנה מהתפוסה הגבוהה ביותר במלונות בישראל בממוצע שנתי. במהלך 5 השנים האחרונות הפך מתחם התיירות בים המלח לאזור מזמין ואטרקטיבי. לצד עבודות פיתוח ומתיחת פנים כוללת שנעשתה באזור, הוקמה רצועת חוף חדשה המונה 13 חופים ציבוריים שהונגשו לאנשים עם מוגבלויות ולציבור הרחב, והכניסה אליהם חופשית וללא כל תשלום. החופים מחוברים זה לזה בטיילת מודרנית ומטופחת המשתרעת לאורך 4 ק"מ, לצידה נבנו שבילי אופניים ומתקנים הפתוחים חנים לרווחת ציבור הנופשים. מהפכת הפיתוח נמשכת וכוללת, בין היתר, את הקמתם המתוכננת של 17 בתי מלון שחלקם הגדול כבר שווקו לזכיינים, בהם גם מלון על המים, מרכז כנסים רב תכליתי, מתחם ספא ומרכזי קניות, בילוי ומסחר שיהפכו את האזור כולו ליחיד מסוגו בעולם".

התפקיד של המועצה, אומר ונגר, הוא להמשיך לספק את השירות הטוב ביותר. "אנחנו משקיעים בתשתיות הרכות – שיווק, ניקיון, גינון, גיבוש אירועים. הכל כדי שלמבקרים תהיה חוויה חיובית".

(צילום: יח"צ)

בהיבט של התיישבות, המועצה ממשיכה לקדם את מה שמכונה "משולש הזהב" של הנגב המזרחי – בין כיכר סדום, עין גדי והר עמשא בחבל יתיר, שם נרשמת תנופה ופיתוח של התיישבות המקומית.

"בעולם התעשייה, בימים אלו מקודמת העברת אזור התעשייה של חיפה למישור רותם. הפעילות מתרכזת בקידום תעשייה חכמה, עם מקום לתעשייה כבדה אבל ברוח העת החדשה, עם פחות זיהום ויותר חדשנות", אומר ונגר. "התעשייה היא השלמה לפיתוח התיירותי של משרד התיירות והפיתוח ההתיישבותי באזור".

החזון - מעבר גבול בין ישראל לירדן לכניסת עובדים וחיבור עתידי בין פטרה למצדה

במבט לעתיד, החזון המקומי כולל הקמה של מעבר גבול נוסף בין ישראל לירדן. "כמו שבאילת פתרו את מצוקת כוח האדם באמצעות מעבר של עובדים מירדן, כך אנחנו שואפים לאפשר מעבר של עובדים לדרום ים המלח כדי לספק תעסוקה ולהמשיך בפיתוח התיירותי המואץ", אומר ונגר. בהמשך הדרך המעבר יכול להיות הקו המחבר בין שני אתרי מורשת עולמיים - פטרה ומצדה.

"בנוסף למעבר היבשתי, יש תכנון לשדה תעופה זעיר כדי לקבל טיסות שינחתו מאירופה ישירות בים המלח, מה שיוזיל משמעותית את החופשה. בסופו של דבר, מבחינה גיאוגרפית ים המלח הוא מרכז הארץ. זו נקודת מוצא מושלמת לעשות ממנה טיול כוכב לכל הארץ - החל מקפיצה לאילת, דרך ירושלים ותל אביב, ועד לצפון הרחוק".